

BLINDEN SPASSE

E

85H-32-4

SHTETIT

S 81

GJIROKASTËR

CUCA E PAVIONIT

(TREGÏME DHË SKÏÇA)

8JH-32-4

8JH-32-4

ILINDEN SPASSE

3.81

S

CUCA E PAVIONIT

(Tregime dhe skica.)

2352

~~83177~~

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

NJË LAPIDAR PRANË PIRAMIDËS

Nën hapat e rënda të çizmeve të tyre, kërciste dëbora gjysëm e ngrirë. Në qafë u rëndonte kaisi prej lëkure i automatikëve të varur. Në të majtë të brezit u lëkundeshin bombat e dorës, që u dukeshin si dardha dimërore. Çapitnin me ngadalë në atë çarçaf të bardhë, të pastër e të fshirë aqë mirë nga era si me fshesë të madhe dhe të padukëshme, duke lënë nga prapa gjurmat e thella të tabanëve të çizmeve. Por nuk qëndronin shumë e ato gropa të gjurmëve mbusheshin përsëri me flokët e dëndura të dëborës. Disa metra i ndanin nga piramida, nga baza e tyre, që dukej si një sfond i largët në mizërinë e shtëllungave të bardha, që shtjelloheshin nga era e fortë.

Prej së largu dukeshin si tri silueta të mbështjella me pelerina të bardha. Sa lart që ishin ngjitur! Dhe nga ajo lartësi dukesh një panoramë e bukur dimërore e atyre greminave të thepisura të malit dhe më poshtë, — liqeni i kredhur i tëri në mjergull.

Veç zhurmës fishkëlluese të murlanit nuk ndihesh asgjë tjetër.

— Sa vënd i bukur!— tha studenti. Ish një djalë nga qyteti që posa kish mbaruar institutin dyvjeçar.

— Shumë i bukur! — ja priti mekaniku, edhe ky nga qyteti.

— Ti shikoni këta shkrepë në verë, atëherë me të vërtetë do të mahniteni! — tha djaloshi prej malësie; i cili, me sa dukej ishte në muajt e fundit të shërbimit dhe i njihte me pëllëmbë këto anë.

— Çudi si ndahet kufiri në tokë, me piramida, ndërsa në hartë vetëm me vijë!... — filloi të filozofojë studenti.

Qielli u nxi. Cingërima shtrëngoi. Furtuna filloi...

Gjurmat e lëna nga tabanet e çizmeve të rënda të të tre ushtarëve filluan të zhduken ca më shpejt. Në atë mugëtirë tre shikime luhateshin tej e tej nga piramida e treteshin në disa ktheпа të rrezikshme. Duart e tyre shtrëngonin fort armët automatike.

— Pikërisht si sot ka qënë ajo ditë, — vazhdoi malësori — kur unë dola për të parën herë. Na udhëhiqte një kapter nga Kuçi. Ishte trim i madh, edhe i zgjuar. Kishte sy të mprehtë. Ecja kështu siç jam tashti, flisja për gjëra të zakonëshme, kur, papandehur, dëgjoj një breshëri automatiku dhe një urdhër: «barkas!» — nuk e di se si u shtriva, po mbaj mend, që e ndjeva kokën të zhytur brenda në dëborë. Atëhere ndjeva drithmën e parë, edhe turpin e parë. Nuk e vura re aty për aty se kush qëlloi i pari, pastaj e mora vesh nga shoku pranë, se kapteri ynë kish parë matanë diçka që nxinte. Ndërkaq nga lisi i gjatë u var si një boll e madhe, duke shkundur dëborën nga degët një trup me... fytyrë njeriu. «— Mos lëviz! Lësho armët! Duart lart!» — briti edhe një herë kapteri dhe, duke na urdhëruar që ta rua-

nim, u derdh vetë e ia lidhi duart shkelësit të kufirit.

— Po tashti ku është ai? — pyeti studenti.

— U vra. Kjo ndodhi disa kohë më vonë. Përsëri ishim bashkë. Këtë radhë na erdhën papandehur disa breshëri prapa krahëve. Dhe gjithë plumbat ranë mbi kapterin. Tashmë unë isha mësuar me të papritura... Ma plagosën dhe shokun pranë...

— Veç kësaj, ju shpëtuan edhe ata? — tha me dëshpërim mekaniku.

— Jo, asnjeri nuk shpëtoi. Ishin pesë veta...

— Po kush i asgjësoi? — pyeti përsëri mekaniku, që nuk u besonte syve, se pikërisht udhëheqësi i tyre ishte ai, që i kishte asgjësuar armiqtë, dhe pastaj kishte zvarrisur shokun e tij të vvarë deri në postë.

Ndërkohë malësori ngriti kokën përpjetë dhe, për të mos u mburrur, ndërroi menjëherë muhabetin.

0/0

— Sikur filluan të më kërcasin dhëmbët...!
— ja pat studenti.

— Ama kaq i fortë qënke? — u tall mekaniku.

Malësori futi dorën në xhep, nxori një cigare, e nguli në gojë dhe me shpejtësi të madhe e ndezi me shkrepse.

— Çudi! — tha mekaniku, — sa jam munduar të ndez një cigare kur ka erë dhe s'ja kam arritur, kurse ti...

— Është një teknikë e marinarëve...

Një furtunë e fortë cingëruese, me sllogje të mëdha dëbore gjysëm të ngrira u përplas në fytyrat e tre të rinjve.

— Mos u trëmbni! — ja pat malësori, — kështu e ka dimëri këtej, ... — po pastaj filloi të dyshojë. Kjo furtunë paralajmëronte një diçka më të keqe: një tufan, një ngricë më të madhe, një bllokim!...

— Mo po goftë me kaqë, por po na erdhi edhe një tjetër, mbarova fare... — ja ndërpreu mendimet mekaniku.

Malësori qëndroi në vënd. Ngriti kokën lart, e ktheu anash dhe prapa. Fytyra e tij, e cila s'dallohej mirë në atë puihi të dëndur flokësh dëbore dhe furtune bashkë, ndërroi menjëherë. Ishte e kotë që ta fshihte. U hodhi një sy shokëve. Edhe ata kishin qëndruar dhe po prisnin se ç'do t'u fliste shoku i tyre më i vjetër!

— Shikoni, djema! — e filloi ai ligjeratën, — koha është e keqe, do të fillojë një të ftohtë i madh, dëbora do të shtohet akoma më tepër. Zjarr këtu nuk kemi; vënd ku të strehohemi nuk kemi. Me që është akoma shpejt, ju shkoni, rrugën mund ta gjeni, mbani gjithmonë nga e djathta e përroit.

— Po ti?

— Unë do të rri vetë!

— Si na flet kështu? — ja befi studenti duke zbuar mendimet e tij.

— Pse, ç'jemi ne, kalamaj? Apo pse jemi qytetarë kujton ti se nuk e durojmë dot të ftohtit? Natyrisht, mund të kemi bërë shakara ose naze kur morëm sherbimin... po jo sa të arrijë puna deri këtu. Në vënd që të na kërkosh ndihmë, ti

do të na heqësh qafet. Nuk e prisnim prej teje këtë gjë. — foli me inat mekaniku.

U ndezën gjakrat.

Dëbora filloi të dëndësohej shumë. Temperatura sa vinte e ulej më tepër. Asnjëri s'ankohej. Tufani uturinte me tërë forcën e tij dhe herë-herë sikur i merrte me vete e i përplaste në dëborën e ngrirë. Ata ngriheshin menjëherë, nuk ankoeshin. Vigjëlonin. Asnjëri s'mendonte për veten e tij, asnjëri s'shikonte këmbët e tij. Seicili mendonte për tjetrin. Shoku ish më i dashur se vetja, dhe atdheu më i dashur se çdo gjë.

— A keni të ftohët? Mërdhini nga pak? — u foli me të butë malësori.

— Kur s'po na del ndonjë ujk përpara e...

— ... Ta vrisnim e të futeshim në lëkurën e tij. Besa të pjell shumë mëndja! — qeshi studenti.

Mundoheshin si e si të gjenin ndonjë bisedë për të kaluar kohën. Për të duruar. Por era nuk i linte të flisnin shumë. Pastaj edhe armiku mund, .. megjithë që ishte një vënd dhe një kohë, që armiku nuk të dëgjonte lehtë.

Mugëtirë! Vetëm piramida qëndronte si një siluhetë e palëvizëshme. Duart e ushtarëve shtrëngonin fort automatikët e varur në qafë. Furtuna, ngrica, dëbora po bënë punën e tyre. Kush kishin ngrirë? Duart e tyre, apo armët e tyre? Ndoshta të dyja, ndoshta asnjë. Por që të dyja ishin shtrënguar aq fort, sa nuk shqiteshin dot.

«Çuditë me këta qytetarët, sa shumë që e durokan të ftohtit! Asnjëri nuk ankohet. Po sikur të ankohesh ndonjeri, sa pisk do ta kisha! Ah, kjo era ma thau faqen e majtë... Kushedi si janë bagëtia tashti. Do t'u kenë ngordhur shumë ... Apo jo, se u kanë bërë stalla të mira e të

ngrohta... Besa kjo kooperativë e shpëtoi bagëtinë... Më shkruante vëllai se dushk kanë prerë për bagëtinë... Domethënë ato të siguruara janë... Po bujqësia? Oho, ky dimër i bën mirë bujqësisë, sidomos pemëve, nuk i lë të çelin para koha. Edhe gruri mirë është. Nën dëborë ai rri ngrohtë... pra çdo gjë në rregull qënka. Sa mirë!... Po ajo si është? Po më pret me padurim. Ja, le të presë edhe dy tre muaj e pastaj tërë jetën do të jemi bashkë...»

— Si jeni, shokë? — ja pat mekaniku.

— Mirë! — tha malësori, — po studenti si është?

— Në formë fare... — Era ja mori fjalën nga goja dhe ja përplasi diku larg, në ndonjë shkëmb.

«M'i lumtë studentit. Unë s'kisha besim tek ai, ai po na del më gjakftohtë, nuk i bën syri tër... i qetë, gjithmonë i qetë... Se si po më dukeni ju, o këmbë! Ma paçi borxh këtë që po më bëni sot. Doni të më turpëroni përpara studentit e malësorit? Bëni sikur nuk jeni mësuar në të ftohtë... Shikoni, kemi mbrëmje në qytet këtë javë, prandaj duhet të jeni në formë. Pastaj këtë verë kemi festivalin e ushtrisë në Tiranë. Do të vete në Uzinë. Atje do t'u vete shokëve, kështu i veshur siç jam, ushtar... Do ta takoj edhe atë. Unë e di që ajo më do me të vërtetë... Po s'ka guxim të ma thotë... Apo unë s'kam guxim?... Kjo ngrica se si më duket, sikur ma thau hundën fare... Këmbë, mbahuni... Ç'bëjnë të tjerët?» — O malësor, do të më ftosh mua në dasëm? — kumboi me të fort zëri i tij.

— Po mua? — ja pat studenti, si i zgjuar nga një agoni e rëndë.

— Të dyve do t'ju ftoj një javë më parë.

— Ashtu de! ...

Përsëri një suferinë e acartë ua ndërpreu bisedën në mes.

«Ah, sa më vjen për të fjetur, sikur të isha në kapanon... do të isha ngrohtë... por jo! (u shkund njëherë) duhet mbajtur vetja. Ç'është ky gjumë tashti, në këtë kohë kaq të keqe, në këtë ngriçë, ... në këtë dëborë?... Kushedi ç'mendon nëna tashti. Me siguri që do të më ketë parë përsëri në ëndërr ... Ja, edhe ca, durim ... Mos të më zerë gjumi, se ky gjumë nuk është i mirë ... duro edhe ca, me siguri do të vijë ndihma ... e aq është puna, pastaj ... do të kalojë çdo gjë. Po tjetër, ç' më shkruante nëna? «Kij kujdes mos të ikësh pa leje ... Apo sa bukur më shkruante motra e vogël. Dëgjon apo jo? ...»

Suferina tjetër ia thau faqen fare.

«Shiko!»

«I dashur vëllaçko... Sot na erdhën disa kufitarë në shkollë e na folën për heroizmat e tyre. Po sa bukur që na flisnin se?...» Harrova çfarë shkruante tjetër. Mblidhe mëndjen: «Na erdhi dhe ai ushtari, që ua priti bombën me dorë diversantëve, e ua përplasi në kokë duke i bërë fër...» — Pse më shkëputen kështu mendimet? Mblidhe veten, kujtoje deri në fund letrën: «... duke i bërë fërtele! Ai, i dashur vëllaçko, ishte më i shkurtër se ti, më i dobët se ti. Po ti a je aqë i fortë sa ai? A ke kapur ndonjë diversant? Do të më pëlqente të të shihja edhe ty në mes atyre trimave kufitarë, e t'u thoshja shoqeve të mija: — Shikoni vëllanë tim, ai ka kapur diversantë të gjallë!»...

Ata s'lëvizën më. Asnjëri s'desh t'i tregonte shokut se ç'ndjente në atë çast, ose më mirë të themi,

se ç'pjesë të trupit nuk ndjente. Për ata s'kishte gjë më të shtrenjtë në atë kohë se detyra. Asnjëri s'mendonte për vdekjen.

Disa pelerina të bardha u dalluan larg, shumë larg. Ato po afroheshin. Po çanin me vështirësi. Po vinin.

Syri i mprehtë i malësorit mundi t'i dallonte se ata ishin shokët, që u vinin në ndihmë dhe nxori një klithmë! E vetëm kaq!

Asnjëri nga shokët nuk iu përgjegj. Asnjëri s'kërkoj ndihmë. Asnjëri s'lëvizi nga vëndi. As malësori vetë! Suferina vazhdonte të frynte më me tërbim. Qerpikët e të treve nuk lëviznin më. Tashmë ato ishin bërë gjëmba...

Si një rrapëllimë e fortë, tufani vazhdonte të shkulte nga vëndi topa të mëdhenj dëbore e t'i hidhte tej greminave, duke formuar herë-herë ortiqe të fuqishme, që rrëkëlleheshin shkëmbenjve të thepisur. Të tre vigjëlonin. Kapat e tyre, të rrasura thellë në kokë, ishin ngurosur. Sytë e tyre ishin të hapur. Lotët që u kishin mbetur nga cikna e fortë, kishin krijuar nga një lentë kristalini, që vështronte armikun, që vigjëlonte.

Ata nuk vdiqën. Ata qenë gjallë. Që të tre shtrëngonin armët e tyre të ftohta për të mbrojtur gjënë e tyre më të shtrenjtë. I shtrëngonin për të mos i lëshuar kurrë. Dhe nuk i lëshuan nga duart deri sa krijuan një lapidar përpara piramidës.

Ata ishin tre njëzetvjeçarë. Që të tre ishin kufitarë.